

KOMENTÁŘ: BLOKOVAT NEBO NEBLOKOVAT DEZINFORMAČNÍ WEBY? TO JE OČ TU BĚŽÍ.

Kamil KOPECKÝ

V dnešním textu se krátce zamyslíme nad problematikou blokování dezinformačních webů z pohledu státu i soukromé firmy, pozornost budeme věnovat potenciálním rizikům blokace, ale také jejímu smyslu.

Na úvod je třeba uvědomit si, že v demokratické společnosti je nesmírně důležitá **svoboda projevu**, která je zakotvena v Ústavě (konkrétně v Listině základních lidských práv a svobod). Každý člověk má tedy právo vyjadřovat své názory - slovem, písmem, tiskem, obrazem či jinak. Ovšem svoboda projevu má své hranice, které jsou definovány opět v Listině základních lidských práv a svobod, konkrétně v článku 17 odstavci 4 - **Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem**, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti. To tedy znamená, že do svobody projevu nepatří takové situace, kdy např. dochází k vyhrožování jiným osobám, rozšiřování poplašných zpráv spojených s veřejným zdravím, případně šíření dezinformací prokazatelně poškozujících naši zemi. **Svoboda projevu tedy není neomezená, má své hranice.**

Problémem samozřejmě je, **kdo rozhodne o tom, jaký obsah bude stát blokovat.** Ústava předpokládá, že tato věc bude řešena zákonem, do hry tedy vstupuje na jedné straně vláda/parlament, kteří musí takový zákon připravit, na straně

druhé pak soudy, které rozhodnout o tom, který konkrétní web je nutné zablokovat. V totalitních společnostech (typicky Severní Korea, Ruská federace apod.) dochází k tomu, že stát blokuje v podstatě cokoli, co chce - bez ohledu na to, zda daný obsah odpovídá parametrům Ústavy. K tomu by však v demokratické společnosti nemělo (a nesmí) docházet.

Pokud by se tedy stát rozhodl skutečně dezinformační obsah blokovat, je třeba celý systém blokace promyslet. Na prvním místě je důležité si dobře definovat, **co jsou skutečně dezinformační weby**, zdali náhodou nejde o pouhé názorové platformy, které obsahují směsici nejrůznějších (mnohdy anonymních) názorů a je poměrně těžké oddělit, co je pravda a co lež. Typickým příkladem takového webu jsou Parlamentní listy, které nejsou vyloženy dezinformační, ale přesto velké množství nepravdivých informací obsahují - prostě proto, že poskytují vyjádření všem a neověřují, co je pravda a co lež. Na druhou stranu existují zcela jasně vymezené dezinformační weby (často financované ze zahraničí), které jsou přímo zaměřeny na poškozování demokratické společnosti, napadání struktur typu EU a NATO, posilování extrémismu v jednotlivých zemích apod. Na tyto weby dlouhodobě upozorňují zprávy bezpečnostních agentur (např. BIS). Stejně tak je důležité uvědomit si, že blokací dezinformačních webů dezinformátoři nezmizí - zpravidla se přesunou na jinou doménu (např. zahraniční), případně se přesunou na jiné sociální sítě či komunikační platformy (např. Telegram). Co se změní je na jedné straně **dosah** (kolik obyvatel jsou schopni oslovit) a také **finanční profit** (dezinformační weby obsahují reklamu a jejich provozovatelé z ní profitují).

V České republice došlo k rozsáhlejšímu zablokování dezinformačních webů až v souvislosti s válkou na Ukrajině, přičemž byly blokovány výhradně ty weby, které šířily ruskou propagandu (*Válka neexistuje, Ukrajina je fašistický stát, na civilisty útočí sami Ukrajinci, nepomáhejte Ukrajině, Ukrajinci vyvíjejí pod nemocnicemi chemické zbraně, Ukrajinci vyvolali konflikt tím, že dělali diverzní operace v Rusku* apod.). Je třeba uvědomit si, že jak Česko, tak i Slovensko jsou součástí válečného konfliktu už proto, že poskytují Ukrajině materiální podporu, ale také např. zbraně. Naprosto tedy rozumím snaze alespoň dočasně potlačit fungování dezinformačních webů v situaci, kdy jsou naše

země ohroženy (uvědomme si, že jsme na seznamu Rusku nepřátelských zemí, jsme členové NATO a Rusko opakovaně upozorňuje na možnost použití jaderných zbraní). Zároveň je třeba připustit, že nám skutečně chybí legislativa, která by se dezinformacemi a jejich blokadami podrobněji zabývala.

Blokace obsahu na sociálních sítích

Blokace dezinformačních webů je nutné odlišit od blokace příspěvků na sociálních sítích - jde o naprosto jinou situaci. Facebook blokuje pouze obsah, který se nachází na jeho vlastních službách, v rámci jeho sítě. Neblokuje (a nemá oprávnění blokovat) nic, co by bylo mimo tuto síť. Facebook je soukromá sociální síť, není řízena státem, neprovozuje tedy nic, co by se dalo označit jako státní cenzura. Registrací do této sítě souhlasíte s jejími pravidly, ke kterým patří i blokace vašeho účtu v situaci, kdy pravidla sítě porušujete.

Facebook má k dispozici tzv. [Oversight Board](#) (panel poradců), který vyhodnocuje různé sporné blokace - a v řadě případů díky zásahu tohoto orgánu došlo k revokaci původní blokace a sporný původně zablokovaný obsah byl Facebookem obnoven. Facebook tvrdí, že aktivně s dezinformačním obsahem bojuje, což dokládá každoročními statistikami zablokovaných účtů a stránek na jeho platformách. Na druhou stranu je velmi opatrný při blokacích politicky zaměřeného obsahu... no a v řadě případů obsah, který by se dal považovat za dezinformační, toleruje. Každopádně blokace funguje pouze v rámci sociální sítě, nejde o klasickou státní cenzuru - každý má možnost své názory psát i mimo tuto sociální síť.

V některých případech je nezbytné obsah blokovat

Je třeba uvědomit si, že každá demokratická země má své zákony, ke kterým patří trestní zákoník. A ten přímo definuje formy obsahu, které nespádají pod svobodu projevu, ale jsou za jejími hranicemi - patří k trestným činům. Např. **dětská pornografie** evidentně patří k obsahu, který je žádoucí celosvětově blokovat, některé formy nenávistných příspěvků pak splňují skutkovou podstatu trestných

činů. např. hanobení národa a rasy, podněcování k nenávisti, šíření poplašné zprávy, podněcování k trestnému činu, schvalování trestného činu, projevy sympatií k hnutí směřujícímu k potlačování práv a svobod člověka, pomluva, křivé obvinění, vydírání a vyhrožování apod. Všechny tyto obsahy jsou trestné. Česká policie na toto opakovaně upozorňuje na sociálních sítích:

V těchto situacích nevidím v blokaci obsahu a především v potrestání viníků problém, jde o běžné prosazování práva.

Jak tedy s dezinformacemi bojovat?

Boj s dezinformacemi je komplexní jev, je tedy nutné více cest. Za mě je velmi důležité především **vzdělávání zaměřené na posilování mediální a digitální gramotnosti**, ke kterému patří schopnost ověřovat si informace (fact-checking), schopnost posuzovat komunikační záměry (proč někdo dezinformaci vypustil a šířil), schopnost rozlišovat mezi názory a fakty (tj. co je ověřitelné a co je pouze subjektivní názor), pochopení principů fungování sociálních sítí (algoritmy, sociální bubliny), chápání principů fungování dezinformačních webů (finanční motivace apod.) atd.

Není důležité vědět, které weby jsou dezinformační, ale vědět, jak si obsah na těchto webech ověřit, jak najít původní zdroj, jak poznat manipulaci v textu apod. Inspirací může být např. Finsko, ve kterém prosazují již několik let koncept multiliteracy - ve všech předmětech vyučovaných na základních školách se zaměřují na posilování gramotností - včetně gramotnosti mediální. U nás je toto prozatím běh na dlouhou trať - už proto, že mediální výchova je pouhým průřezovým tématem a nemá v rozvrhu pevně danou časovou dotaci, je to tedy především o konkrétním učiteli konkrétního předmětu a jeho ochotě integrovat tato témata do výuky. Velmi důležité je také zabývat se **etikou médií** - ať už jde o témata spojené s etickou komunikací, etickým marketingem v online prostředí, fungováním algoritmů v online prostředí apod. Vzdelávání, které je cílené na mediální a digitální gramotnost, zvyšuje naši odolnost vůči dezinformačnímu obsahu.

